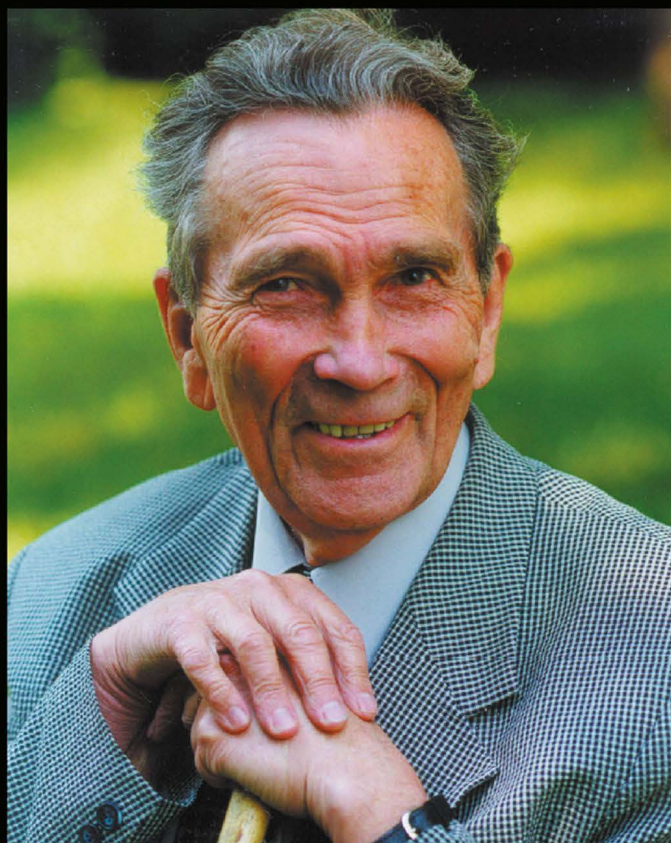

J. Jandourek / M. Elblová / H. Chvátalová

Zdeněk Matějček

Naděje není v kouzlech

portál

ROZHOVORY

Jan Jandourek / Markéta Elblová

Zdeněk Matějček

Naděje není v kouzlech

ROZHOVORY

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Matějček, Zdeněk, 1.922-

Zdeněk Matějček : naděje není v kouzlech / Jan Jandourek, Markéta Elblová.

– Vyd. 1. – Praha : Portál, 1999. – 236 s. – (Rozhovory)

ISBN 80-7178-350-1

929 * 159.9-051 * 159.922.7 * 37.03 * (047.53) *

Matějček Zdeněk, 1922-

* psychologové – Česko

* psychologie dítěte

* výchova dítěte

* rodiče a děti

* rozhovory

UPOZORNĚNÍ PRO ČTENÁŘE A UŽIVATELE TĚTO KNIHY

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele.

Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

© Zdeněk Matějček, Jan Jandourek, Markéta Elblová, Helena Chvátalová, 1999

© Portál, s. r. o., Praha 1999

ISBN 80-7178-350-1 (tištěná verze)

ISBN 978-80-262-0226-4 (pdf)

ISBN 978-80-262-0330-8 (ePub)

ISBN 978-80-262-0331-5 (mobi)

Obsah

Slovo na úvod	6
Očima dítěte	7
INTERMEZZO PRVÉ / O lidech a koních	55
Odkud, kudy, kam	77
Psychologem s plnou náručí	116
INTERMEZZO DRUHÉ / Lidé, kteří mě doprovázeli	173
Proměny	193
Životní příběh	228
Fotopříloha	233

Slovo na úvod

První nápad nebývá vždycky ten nejlepší, ale má něco do sebe – přinejmenším, že skutečně byl první. Od něj se pak teprve odvíjí všechno následující. Když jsem se dozvěděl, že PORTÁL pomýšlí na rozhovory se mnou, napadl mne kdo jiný než Karel Čapek a jeho *Obyčejný život* – konkrétně scéna ze samého začátku, kdy pěnkavka s hlavičkou na stranu se jedním očkem kouká na člověka, jako by se ptala: „Kdo ty vlastně jsi?“ Mokrát se totiž na mne nějaký ptáček u nás v Tuháni na zahradě takhle díval a já jsem oceňoval pozorovací talent Karla Čapka – ten ptáček se opravdu na člověka dovede podívat tak zvědavě, že se vám chce mu odpovědět.

Každý život je svým způsobem obyčejný i neobyčejný, jako v tom Čapkově románu. Když se teď na celý život dívám zpět, vynořují se mi z paměti věci obyčejné, které se dějí asi kdekomu, a věci neobyčejné a velice osobní, které zase nikoho asi moc zajímat nemohou. Chci mluvit o životě. A poněvadž jsem dětský psycholog, taky o dětství a o tom, co jsem si z něho odnesl. A o lidech, s nimiž jsem se setkal – o lidech obyčejně neobyčejných.

Jestliže někdo v mých slovech zaslechne něco o životě obecně, a tedy i o životě svém vlastním, budu na výsost spokojen. Jaký jiný zájem by totiž mohl čtenář mít na životě úplně cizího člověka, nebýt této možnosti?

Zdeněk Matějček

Očima dítěte

*„Tvé jméno bude Jan – už ví je sad
a paměť rodu ve vánici tváří
vločku tvé tváře chvátá vyhledat.
S tvými dny zatím anděl hospodaří...“*

František Hrubín, *Včelí plást*

Začněme u vašeho dětství. Jaké jsou vaše úplně první vzpomínky? Mnoho lidí uvádí neuvěřitelné podrobnosti z počátku svého života. Jakou s tím máte sám zkušenost?

V psychologii nepanuje jednotný názor na to, odkdy si člověk něco pamatuje. Jsou jedni, kteří soudí, že tak od dvou tří let a že jsou to jenom nesouvislé a nevýznamné útržky. A jsou druzí, kteří rozhodně tvrdí, že člověk je schopen vybavit si vzpomínky na vlastní porod, ba dokonce i na zážitky v lůně mateřském. Profesor Chamberlain ze San Diega, jeden z významných badatelů v oblasti prenatální psychologie, s nímž jsem se seznámil prostřednictvím české psycholožky v emigraci (a nyní opět v Praze) paní Evy Rheinwaldové, mi řekl, že při přednáškách o životě před narozením se mu vždycky přihlásí někdo z posluchačů, kdo jeho poznatky z vlastní zkušenosti potvrzuje, na své narození si vzpomíná a dovede o tom říci zajímavé podrobnosti. Já v této věci nemohu být soudcem, porodní a předporodní zážitky nepopírám, ale sám si nic takového nepamatuji.

Kam až tedy sahá vaše paměť?

Nejčasnější vzpomínky mám z věku mezi dvěma a třemi lety – a že by měly nějaký velký význam pro další život, toť otázka. Ale zajímavé a pozoruhodné to rozhodně je.

Bylo to v Černošicích, kde si dědeček s babičkou koupili na penzi vilku a krátký čas tam bydleli, než se přestěhovali k nám do Kladrub. Nosí mne v náruči teta Zdeňka čili mladší sestra mé matky. Že to byla ona a že to bylo v Černošicích, jsem se ovšem dověděl až vlastně v dospělosti, když jsem se jakožto psycholog začal o tyto věci zajímat. Vlastní vzpomínka je jenom na ženu, která rozhodně nebyla mou matkou. Byla mladá a bylo mi

u ní dobře. A vím zcela určitě, že mne nesla k potoku a že jsme tam „chytali ryby“. Vidím sám sebe, jak s ní sedím na břehu a v ruce mám prut. Pak vím zcela určitě, že mě už zase doma ukládá k spánku. Je mi dobře a blaženě usínám. Ten pocit jakési hluboké, bytostné blaženosti je tu – a v celé vzpomínce převládá.

Z psychologického hlediska je zajímavé, že to byla zřejmě jedna z mála návštěv naší rodiny u dědečka a babičky. Prostředí tedy nezvyklé. Nezvyklé muselo být i chování mladého děvčete, které se batoleti své starší sestry věnovalo s vrlostí a zaujetím, jak jen to takové dívky dovedou. Teta Zdeňka mi zkrátka dělala zábavu, legraci, překvapení. Nejspíše se těchto několik „nezvyklostí“ spojilo v zážitek, který mi v paměti zůstal navždy zachován. Přitom fakt, že jsem v tomto cizím prostředí blaženě usnul, svědčí o tom, že jsem zažíval pocit jistoty a bezpečí a že to nebylo hmotné prostředí, nýbrž lidé kolem, ti „naši“, kdo mi tento pocit dávali.

Viděl jsem ve své psychologické praxi mnoho dětí, které mají potíže s usínáním v cizím prostředí. A rodičům a babičkám jsem vždycky vykládal, že podstatnou roli tu hrají úzkost a nejistota, které nemůžeme svou vůlí dost ovládat ani my dospělí, natož děti. Často k tomu dodávám, že když malé dítě klidně usne u babičky a dědečka nebo u kohokoliv jiného, je to pro tyto lidi vyznamenáním! Znamená to, že pocit jistoty a bezpečí u dítěte převládá nad pocitem nejistoty z něčeho neznámého a následkem toho i nebezpečného. Nevím, zdali mi k tomuto poznání mohla nějak přispět i moje nejčasnější vzpomínka, ale vyloučeno to není. Abych se však moc nevytahoval, musím připustit, že o pocitu bezpečí a jeho významu nás učí psychologie jakožto věda už skoro sto let a že i já jsem si to v praxi tisíckrát ověřil i bez té své první dětské vzpomínky.

Zajímavé je, že i další vzpomínky z doby kolem tří let a pak z věku předškolního nezachycují obyčejný život, ale vždycky nějakou zvláštnost. Hned druhá vzpomínka se totiž týká našeho stěhování do zámku z vily, kde jsme do té doby v Kladrubech bydleli a kde pak zpravidla bydlívali páni důchodní s rodinami. Jsme na pěšině, dědeček mne drží za ruku a říká, že tady máme krásné oříšky a ty že tam, kam se stěhujeme, mít nebudeme. Existuje fotografie, na které jsem s dědečkem na oné pěšině před vilou – čili, mohl jsem si tuto vzpomínku upravit dodatečně podle fotografie. Ale tu řeč o lískových oříškách jsem si upravit nemohl – tu si skutečně pamatuji. Pak už vzpomínek přibývá. V mlhách vidím babku Černíkovou, která nám dělala jakousi chuťvu. Její muž, děda Černík, byl totiž osobním

kočím našeho otce a k této společensky významné funkci se nějak přiřadila i funkce jeho ženy jakožto rodinné pomocnice. S ní jsme spolu s bratrem obcházeli celou vesnici, navštěvovali její příbuzné a známé a předváděli všelijaké dětské hříčky, kterým nás ona naučila. Pověst říká, že já jsem prý brzy mluvil a uměl spoustu básniček, takže bylo co předvádět.

Takže rodiče se ve vašich vzpomínkách objevují až o hodně později?

Ano, teprve potom přišla na řadu vlastní matka (otec se objevuje v jasu vzpomínek až ze školního věku), a to zase ve spojitostech mimořádných. Někdy po čtvrtém roce se objevilo, že mám luxaci levého kyčelního kloubu a že kulhám. Následovala první operace u docenta Bárty v Podolí. Ta spočívala v tom, že mi vždy o něco roztáhl nožičky a v této poloze zasádroval. Dělal se to v narkóze. Moje matka s babkou Černíkovou mne zabetonovaného v sádře vezli do Prahy vlakem. Zpátky to bývalo horší, zvracel jsem, bolelo to... Vidím svou matku, drží mne na klíně, jsme ve vlaku a za oknem dráty telefonního vedení stoupají nahoru a dolů – a já chci vědět proč. Jindy je už noc a kolem okna se řítí roje jisker z komína lokomotivy – a já chci vědět proč.

A ještě na jednu vzpomínku nesmím zapomenout. Je ze šestého roku života a je to pohřeb babičky. Nic děsivého, nic smutného, žádná zvláštní zátěž pro dětskou duši. Byla to rodinná slavnost, mnoho lidí, zvláštní vážné chování, zvláštní vzrušení – znovu tedy mnoho nezvyklostí. Přitom však opět onen známý pocit jistoty a bezpečí v tomto houfu lidí, kteří k sobě nějak patří.

Co nám prozradíte o svém tatínkovi a jeho rodině?

Našemu otci jsme jako děti říkali „tatiček“ a později „taťka“. Uvědomuji si, že oslovení, které se v rodině ustálí, není jen docela formální nebo docela náhodná věc. Je v něm vždycky vyjádřeno i rodinné postavení toho osloveného i vztah dítěte k němu. Dědeček, který s námi žil, byl „dědeček“, dědeček holohlavský byl „děda“. „Babička“ holohlavská byla nějak v pozadí. Do našeho dětství nijak významně nezasahovala.

Otcovo křestní jméno „Jaroslav“ naznačuje, že jeho rodina, byť venkovská a svým způsobem obyčejná, měla smýšlení česky uvědomělé a vlastenecké. (V druhé polovině minulého století začalo vlastenectví teprve doléhat do středních vrstev zemědělského venkova.) Děda mu říkal docela něžně „Jaroušku“, i když byl otec už dávno statný chlap, ředitel hřebčína

a vrchní rada – mně to vždy znovu připadalo nějak nepatřičné. Pár týdnů před svou smrtí mu psal: „Jaroušku přijed, ležím pádem.“ To už jsem byl velký a divně mi to nepřipadalo – jen dojemné. Dnes ovšem vím, že rodinné vztahy překračují všechny možné společenské konvence a že rodiče jsou ti jediní, kdo nás znají důvěrně z hloubi našeho dětství a tato znalost že je nikdy docela neopustí. Děti jsou děti, i když je jim šedesát nebo sedmdesát.

Na svou maminku čili naši babičku otec moc nevzpomínal – zřejmě nebyla mateřský typ. Vychovávala ho jeho babička, tj. naše prababička, která naopak měla všechny přívlastky mateřské osoby. Tu jsme my děti ovšem už nepoznaly. Ale vzpomínky, které otec na ni choval, byly pozoruhodně vřelé. Rozhodující osobou jeho dětství byl však tatínek neboli náš děda.

Otec měl mladšího bratra Josefa, tak jako matka měla mladší sestru Zdeňku. Oba tedy byli starší ze dvou. Něco na tom je. Navíc mužsko-ženská diferenciací rolí v naší rodině byla zřejmě dost výrazná. Byl tu však ještě jeden prostřední bratr, ten ale zemřel v dětství na encefalitidu. Jeho malovaný obrázek visel celou dobu, co pamatuji, v Holohlavech ve velké seknici.

Strýc Pepa byl třikrát ženatý. První paní mu zemřela brzy, pokud vím na tuberkulózu. Druhá, Aninka, byla žena pracovitá, hezká a v nejvlastnějším slova smyslu ušlechtilá. Zemřela na sarkom, když naši dva bratrance Fanouš a Jirka byli ještě na začátku školního věku – což, jak si dovedete představit, pro selskou rodinu živící se prací svých rukou byla hotová pohroma. A třetí, Tonička, matka sestřenice Vlasty, pracovitá za tři mužské, strýčka dlouho přežila. Ta už neužila nic ze selské slávy, ale jenom JZD a dřinu.

Fanouš založil novou větev matějčkovského rodu v Kanadě a Jirka jakožto syn odbojného kulaka pocítil doma všechno, co za komunistů k takovémuto „poznámenání“ patřilo – od „černých baronů“ na vojně až po manuální práci nejtvrďšího ražení v rozkvětu svých let. Ale naštěstí je to po předcích chlap silný a odolný. A žádné ústrky mu neubraly na povaze jasně, vstřícně a rozšafné. Po „sametové revoluci“ se stal v Račicích starostou. A jeho žena Zdenička má povahu také takovou, jenom v jemnějším vydání. Zkrátka lidi, o nichž platí, že jsou „solí země“ – přičemž oni o tom samozřejmě ani nevědí.

Já jsem ale touhle odbočkou zamýšlel něco jiného. Chtěl jsem připomenout pozoruhodně jemný, až něžný slovník těchto venkovských lidí, pokud šlo o rodinná přízviska. Málo platné, za slovy jsou i postoje, takže i tohle něco vypovídá o vnitřních vztazích v rodině. „Aninka“ byla pro všechny nejen mladá teta holohlavská, ale stejně tak i stará teta Kučerová, když jí

bylo přes osmdesát. A bylo jich ještě několik. Byly tu Lidušky a Lidunky, stejně jako staré Toničky a kdekerá žena v rodině takto oslovená vypadá jako komtesa ze zámku, v hlubokém rozporu se svým pracovním oblečením a rukama ztvrdlýma jako podešev.

Kde a jak žili otcovi rodiče, tedy vaši prarodiče?

Bydleli v domě postaveném roku 1848, který dosud slouží – špatně, studeně, ale přece. Žilo se v malém pokojíčku a v malé kuchyni, kde byla kamna s troubou, ve které otce „dopékali“, protože se narodil nedonošený. Vím tedy, že nedonošenost sama o sobě ani tehdy se nemusela nijak dotýkat inteligence, temperamentu, natož tělesného růstu a zdraví postiženého dítěte. Adaptační síly člověka jsou podivuhodné.

V jedné místnosti vzadu měla babička krámek s vesnickým zbožím smíšeným. To byl její živel. Nikdy se toho nevzdala, i když očividně krámek neprosperoval. Zákazníků jsem tam nikdy moc neviděl, nanejvýš místního policajta, který tam chodil pravidelně na štamprdle.

Rodina to byla katolická, s tradiční vesnickou zbožností. Při pátrání v rodokmenu za Němců se však zjistilo, že jeden z předků byl vrchností přesazen ze statku na chalupu, což se prý dělo lidem usvědčeným z tajného protestantství. Otec sám z církve vystoupil, a byl tedy „bez vyznání“. Respektoval ovšem tradici evangelickou ze strany naší matky a jakožto skutečně zasvěcený znalec dějin měl k této tradici úctu. V posledních letech života v Dubé chodili společně s matkou na kázání milého pana kazatele Zvěřiny v kostelíčku jednoty bratrské. Tato jednota navazuje na jednotu bratrskou z lužického Herrnhutu neboli Ochranova, po světě je známa jako „Moravians“ a při jedné své cestě do USA jsem byl jejich hostem ve Winston-Salem – a jejich kostel byl jen pořádně zvětšenou kopií kostelíčku dubského. Zúčastnil jsem se tradičního zdobení (velice prostého) svíček připravovaných na Vánoce a spal jsem v biskupské posteli s baldachýnem, na kterou se lezlo po několika schůdcích (tak vysoká byla).

Výměrou polností to tedy byla chalupa, smýšlením svého obyvatelstva a společenským postavením to byl statek. Strýček Josef byl vždycky významným činitelem v Selské jízdě. Lidé to byli pokrokoví – na jakých stála osvěta českého venkova na konci minulého století, takže do samostatné republiky v roce 1918 mohl venkov vstoupit už jako rozhodující státotvorná síla.

Děda byl v Holohlavech dvakrát starostou, dokonce i v těžkém období první světové války. Pomáhal zakládat spořitelnu v Jaroměři, byl myslivec,

byl činný v různých spolcích – ale co hlavně a především – dal svého syna vystudovat na reálce v Hradci Králové. Před tím ho ale poslal na rok do Maršova do německé školy. Němčina pak byla silnou stránkou našeho otce v celé jeho další kariéře. Myslím, že nenadsazují mnoho, když řeknu, že za německé okupace mu pomohla zachránit Kladruby. Byl Němcům partnerem – dovedl dobře argumentovat – a nedal se. (Takovéhle spojitosti asi málokoho napadnou – a určitě nenapadly ty, kdo ho po válce chtěli z Kladrub dostat pryč.)

V Praze na technice vystudoval otec zemědělství – a šel do války. Dotáhl to na dělostřeleckého poručíka. Měl svého sluhu neboli pučfleka a svého koně, což bylo samozřejmě daleko důležitější. Na oba vzpomínal. Společné osudy a společné nebezpečí dovedou lidi sblížovat asi víc než společná zábava – a pomáhají překračovat sociální přehradu. Podstatnou část války strávil na frontách v Haliči a zvláštní sympatií přilnul k tamním lidem. O nich mnoho vyprávěl – o jejich bídě, prostomyslnosti a upřímnosti. Znal ovšem také klasickou polskou literaturu, která nezapře polského ducha vojenského, hrdinského a romantického. Primář Kučera při naší první společné cestě do Varšavy na psychiatrickou konferenci vyslovil diagnózu, že „Poláci jsou hysterici a my obsedanti“. Otec rozhodně obsedant nebyl a hysteriky ani hysterky rád neměl, ale něco polsky romantického v něm rozhodně bylo. Jeho sympatií k Polsku a všemu polskému jsem po něm přejal – zřejmě příklad toho, čemu se dnes říká sociální dědičnost. Při cestování po celém světě mě kroky daleko nejčastěji vedly do sousedního Polska. Polskou literaturu, myslím, znám dost důkladně a v Polsku mám také moc dobré a věrné přátele.

Myslíte, že otec válka hodně poznamenala?

Určitě. Často se k ní ve vzpomínkách vracel, nenáviděl ji a děsil se jí. „Válka je strašná,“ říkával. Četl kdejaké válečné paměti, v knihovně to zabralo několik metrů knih. A my s bratrem jsme z těchto publikací znali anabázi československých legií takřka dokonale. Druhou válku sledoval z londýnského i jiného vysílání krok za krokem. Byl asi jedním z nejlépe informovaných lidí v širém okolí. Přesto ale dychtivě lovil zprávy od druhých. V této snaze však uplatňoval jednu neblahou taktiku, kterou mu mamka marně vytýkala a která i nám dětem příjemná nebyla. Vyslovil totiž něco přehnaně pesimistického a chtěl, aby mu to druzí vyvraceli. Čekal na to, toužil po tom.

Toužil slyšet argumenty proti sobě. Například řekl: „Za čtrnáct dní budou Němci v Moskvě.“ A kdo ho neznal, mohl mít dojem, že je defetista, ale to rozhodně nebyl. Určitá obrana proti vlastnímu pesimismu v tom ale nepochybně byla. Tuhle taktiku jsem ostatně mohl pak později sám vyzorovat na mnohých svých pacientech.

Přitom ale náš otec miloval humor, vtipy, anekdoty – a jelikož se to o něm vědělo, patřilo jaksi k věci sdělit každou takovou novinku ještě za čerstva panu řediteli. Veselost mu nechyběla – nebyla však nijak okázalá. Nikdy také u něho nebyla podnícena nebo podpořena alkoholem. Víno měl rád, ale jeho organismus byl vybaven jedním nejvyšším účelným mechanismem – daleko dříve mu totiž bylo špatně, než by mohl tzv. přebrat.

Myslím, že tenhle mechanismus byl geneticky předán i mně. Třetí skleňička vína mi už přestane chutnat – a v životě jsem nejvíc na posezení vypil tři piva, a to jednou po koroptvím honu v hospodě v Chrčicích, když jsme byli po celodenním plahočení v srpnovém úpalu dehydratováni až k smrti. Jako výzkumný objekt pro věhlasného alkoholického výzkumníka a přítele Ludka Kubičku jsem prostě k ničemu.

Konec války zastihl však otce v Praze v nemocnici, protože byl na italské frontě přiotráven plynem. Vždycky vzpomínal, jak 28. října z vojenské čepice utrhl rakouského orla a jak potom táhl Prahou ve skupině s Karlem Hašlerem. Věděl, že o tom existuje tehdejší primitivní filmový záznam. Také ho viděl a našel se tam, poněvadž věděl, kde se konkrétně nacházel. Když jsem já ty snímky viděl nedávno v televizi v pořadech Karla Čáslavského *Hledání ztraceného času*, už jsem ho tam nenašel – přeběhlo to moc rychle.

V čem jste v dětství otce nejvíce obdivovali?

Největší obdiv měl náš otec prostě proto, že měl rád les a všechnu zvěř polní, lesní i vodní – a že uměl ohromně dobře střílet. Na to byl prostě „machr“ – a dívat se na něj, jak to dělá a jak ho obdivují všichni ostatní, to bylo něco, nad čím se i naše klukovská duše dmula pýchou. Kdo by ho nechtěl následovat? A bylo jasné, že jemu šlo o to, abychom ho následovali. Vždyť vzpomínal, jak mne vzal s sebou na násed na srnce, když jsem byl ještě tak malý, že mě musel snést dolů a dát vykakat, čímž samozřejmě srnec zradil. A já vzpomínám, jak mne při honu mocně chytil za ucho, když z brázdy vyskočil zajíc a já se za ním rozběhl jako honicí pes.

Obdivovali ho honci a kdekdo s ním chtěl při honě chodit, i když to znamenalo, že bude nosit zvěře víc, než kdyby dělal honce někomu jiné-

mu. Jeho specialitou byla rána hozená přes úzkou šusalejku. Člověk sotva uviděl králíka se mihnout, už padla rána – a králík tam byl, ani se nehnul. A co takhle kohouty přes hlavu! Něco takového uměli dřív jenom kavalíři.

Od věků do věků když otec opravdu něco umí, imponuje dítěti ve středním školním věku, tj. v době, kdy se tvoří identita podle pohlavní příslušnosti, tedy v našem případě „mužská“. A kterýpak otec se nechce před vlastními dětmi také tak trochu (či spíše více než trochu) vytáhnout. Pak je synovi i velkým vzorem – a má svého kluka na své straně. Škoda, že tuhle poučku nelze tak univerzálně rozšířit a učinit natolik srozumitelnou, aby ji přijali i dnešní otcové. Bylo by u nás méně mužských slabochů a méně nešťastných otců.

Otec typicky s doutníkem při jednom popisování a hodnocení hřřbat

Pro našeho tatku bylo jeho povolání koníčkem i životní náplní. Dovolená pro něho bylo něco nesmyslného. Každý den projel v sedle nebo ve svém

lehkém kočárku celé kladrubské hospodářství. Měl pohled jako ostříž. Moc dobře si všímal, co kde je a co kde není, co kdo dělá a co nedělá. Měl na to i zápisník. Ale dělalo mu dobře, když „jeho lidé“ byli na svém místě. A ti „jeho lidé“ také moc dobře věděli, co mu dělá dobře. Někdy mne vzal s sebou – a já rozpoznal tuhle hru a pochopil ji dávno dřív, než jsem se stal profesionálním psychologem. Nebylo pro mne pak překvapením, když jsem se sám stával aktérem v podobných hrách. (Vzpomeňme na knihu E. Bernea *Games people play* neboli *Jak si lidé hrají* v překladu Edy Bakaláře.)

V obci byl náš otec starostou Sokola a podporoval to, co se mu zdálo pokrokové – jinak se ale dost držel, aby se do místní politiky moc nemíchal. Jeho agrárníčtí soukmenovci mu to vytýkali, očekávali od něho větší politickou angažovanost. V obci byli sice socialisté (v jedněch volbách byl i jeden hlas pro komunisty a v druhých pro fašisty), ale hlavní opozicí byli v té době místní tzv. klerikálové, kteří drželi ještě tradice starorakouské. Když se zavádělo něco nového, byli zásadně proti. Když se stavěla nová silnice, aby nešla přes nádvoří jako ta stará, nebo když se mělo nádvoří obezdít (docela rozumné opatření, aby koně neutíkali a aby se snížilo nebezpečí úrazu – a ovšem i z estetických důvodů, protože před tím to nebylo nic víc než neohrazený „plac“), hlavní námitka proti byla, že lidé ze Selmic nebudou moct chodit do kostela. Samozřejmě, že možné to bylo i nadále. Problém byl jen v tom, že nikdo až ze Selmic do kladrubského kostela nechodil ani předtím ani potom. Dnes už na to jistě nikdo ani nevzpomene. Já jsem na to ovšem musel vzpomenout, když jsem při poslední návštěvě Kladrub viděl, jak ono pěkné hrazení, po těch letech už omšelé, dostává nový kabát. Co starostí s tím ale tehdy dávno náš otec měl!

Tohle všechno bylo ovšem pro nás kluky, když jsme rozum brali, jen věci víceméně vedlejší. Na jednu stranu jsme se otce trochu báli. Ani ne tak proto, že sem tam přiletěl nějaký pohlavek, ale že se dovedl podívat, až nám stydla krev. Někaké odmluvy nebo protesty se u nás nevedly. Na druhé straně byl pro nás osobou imponující. Nedostupnou a nedosažitelnou ve své moci a síle. Byl autoritou dávající životní jistotu – což, jak víme, je jedna ze základních psychických potřeb dítěte. Ale nějaký oidipovský komplex v pravé podobě se u nás nekonal – tady musím přátele psychoanalytiky zklamat. Když se primář Kučera snažil při mých čtyřicetkách z pozic hlubinné psychologie vysvětlit mou zálibu v myslivosti, přičítal to skutečnosti, že se mi ve dvou letech narodil mladší bratříček a že mi ho byl „čert dlužen“. Jenomže ten můj bratříček byl ještě odhodlanější myslivce